

Як показують наукові дослідження, роботи відповідних навчальних закладів, використання модульно-рейтингової системи стає вирішальним фактором ефективності навчання майбутніх фахівців [5].

Контроль за якістю освіти за кредитно-модульною системою навчання відрізняється гнучкістю, прозорістю та об'єктивністю, бо він дає можливість встановлення чіткої індивідуальної траєкторії здобуття вищої освіти, у якій враховуються всі види робіт студента і всі його навчальні здобутки. Відповідно до вимог європейського співтовариства, система оцінювання кожної країни повинна бути сумісною з розробленою та запровадженою Європейською кредитно-модульною системою. Система кредитів дасть змогу ефективно працювати в рамках концепції “навчання впродовж життя”, створити унікальну можливість для людини з погляду її саморозвитку, самовдосконалення та утвердження на професійній ниві.

Література

1. Болонський процес : матеріали Центру міжнародних проєктів “Євроосвіта”.
2. Гончаров С.М. Вища освіта України і Болонський процес / С.М. Гончаров, В.С. Мошинський. – Рівне : НУВГП, 2004. – 142 с.
3. Іванюк І. Міжнародна програма PISA як інструмент зовнішнього оцінювання учнів / І. Іванюк // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 16–18.
4. Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою від 15.05.2007 р. № 10. – Х. : Харківський гуманітарно-педагогічний інститут, 2007.
5. Пономарьова Г.Ф. Вища освіта України в парадигмі євроінтеграції : курс лекцій / Г.Ф. Пономарьова, А.А. Харківська, Т.В. Отрошко. – Х., 2008.

ПАВЛЕНКО В.І.

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОШКІЛЬНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються у суспільних відносинах, у змісті громадського життя, зумовлюють необхідність такої організації навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах, яка забезпечила б, у першу чергу, розвиток особистості школярів, високу якість отриманих знань, сформованість необхідних умінь і навичок випускників. Вищезазначене вимагає, насамперед, істотного поліпшення якості роботи педагогічних кадрів. Реалізація цього завдання безпосередньо пов'язана з проблемою підвищення професійно-педагогічної компетентності вчителів, яка вирішується різними шляхами, передусім через організацію внутрішньошкільної науково-методичної роботи.

Отже, внутрішньошкільна науково-методична робота має забезпечити формування високої загальної і професійної культури вчителя, його готовності до творчості, до вироблення власного індивідуального стилю педагогічної діяльності, до прийняття нестандартних рішень, уміння співпрацювати з учнями, батьками, колегами.

Відтак постає проблема підвищення ефективності внутрішньошкільної науково-методичної роботи, визначення якої варто здійснювати на підставі науково обґрунтованих критеріїв.

Аналіз педагогічної літератури, нормативних документів, досвіду роботи з даної проблеми свідчить, що організація та здійснення науково-методичної роботи у навчальних закладах належить до надзвичайно важливих завдань модернізації системи середньої освіти.

Ці питання знайшли своє відображення в дослідженнях таких провідних учених та практиків: Ю. Бабанського, Т. Бесіди, В. Бондаря, Н. Волкової, О. Галан, Ю. Гільбуха, М. Дробнохода, І. Жерносека, М. Красовицького, С. Крисюка, Ю. Кудрявцева, О. Панасюка, І. Раченко, О. Сидоренка, В. Симонова, І. Соколова та ін.

Таким чином, вивчення науково-педагогічної літератури і досвіду роботи загальноосвітніх шкіл показало, що сучасні науковці визначають і певною мірою розкривають сутність, особливості, значення науково-методичної роботи, доводять, що вона сприяє збагаченню педагогічного колективу творчими знахідками, допомагає молодим учителям навчатися майстерності у більш досвідчених колег, а також спонукає вчителя до роботи над підвищенням свого фахового рівня. Проте на сьогодні недостатньо досліджень, які виокремлювали б та обґрунтовували критерії ефективності науково-методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі.

Мета статті – розгляд критеріїв ефективності внутрішньошкільної науково-методичної роботи.

У загальнонауковому значенні поняття “ефективність” входить до поняття “ефект”, появу якого пов’язують з природничими науками і визначають як “явище, що супроводжується певним результатом”. Поступово, з розширенням сфери наукового пізнання, термін “ефект” застосовується у різних науках як синонім термінів “корисний результат”, “корисна дія, що приводить до бажаного результату”. Отже, можна вважати, що саме від поняття “ефект” утворилось поняття “ефективність”.

Ефективність як складне і містке наукове поняття все більше входить у науку і є узагальненою філософською категорією. У загальній формі поняття “ефективність” означає ступінь наближення до максимального або оптимального результату при мінімумі негативних наслідків або витрат [2, с. 29].

Використовуючи це поняття, визначаємо не тільки якісно, а й обов’язково кількісно, як реалізована певна теоретична можливість досягнення мети щодо самої мети. Відтак, необхідно досить точно провести порівняння цієї можливості із самою метою, але спочатку необхідно виконати вимірювання, а потім за визначеним критерієм здійснити порівняння [2, с. 10, 11].

Отже, визначення ефективності системи, процесу або явища передбачає використання як якісних, так і кількісних показників. Слід відзначити праці В. Беспалька, В. Блинова, Ю. Татур, у яких простежується тенденція до поєднання якісного опису з кількісною оцінкою при виробленні критеріїв ефективності, вивченні ефективності методів навчання тощо.

Педагогічна наука розглядає різноманітні аспекти ефективності науково-методичної роботи, а саме:

– О. Сидоренко у своєму дослідженні доводить, що ефективність науково-методичної роботи залежить від реалізації умов: цілісність структурних формувань науково-методичної роботи, яка забезпечує наступність, перспективність і оптимальність у процесі визначення мети, змісту, форм та методів цієї роботи; здійснення диференціації у підході до вибору форм і змісту науково-методичної роботи; забезпечення науково обґрунтованого професійного рівня управління науково-методичною роботою [11];

– на думку Ю. Бабанського [1], М. Поташника [10], показником ефективності науково-методичної роботи є співвіднесення зростання педагогічної майстерності з кінцевою метою науково-методичної роботи – підвищення якості й ефективності навчально-виховного процесу.

Отже, аналіз цих та інших підходів до розкриття сутності “ефективність” дає підставу для висновку, що це поняття використовується як при оцінюванні проце-

сів, спрямованих на створення, перетворення чого-небудь без оцінювання результатів, до яких може призвести цей процес, так і при оцінюванні досягнутих результатів. Відтак, нами виокремлено дві групи критеріїв ефективності організації науково-методичної роботи: критерії, що відображають ефективність процесу організації науково-методичної роботи і критерії, що відображають результативність організації науково-методичної роботи.

За визначенням І. Жерносека, критерії оцінювання науково-методичної роботи – це еталони, керуючись якими можна судити про досягнення оптимальних її результатів [4, с. 167]. У своїй праці він виокремлює такі критерії ефективності науково-методичної роботи, а саме:

1. Масовий розвиток творчої активності педагогічних кадрів.
2. Підвищення рівня теоретичної і науково-методичної підготовки педагогічних кадрів.
3. Активне застосування засвоєних науково-педагогічних знань і передового педагогічного досвіду у практичній діяльності вчителів і керівників навчальних закладів.
4. Підвищення рівня загальної і педагогічної культури педагогічних кадрів.
5. Поглиблення знань учнів, удосконалення їх моральних якостей на основі загальнолюдських цінностей [4].

Отже, запропоновані І. Жерносеком критерії ефективності науково-методичної роботи спрямовані на визначення змін, які відбуваються в якісному стані науково-методичної роботи.

Критерії, запропоновані О. Сидоренко [11, с. 116–118], забезпечують отримання оцінки ефективності науково-методичної роботи на основі кількісних показників, а саме:

- кількість вчителів, які підвищили кваліфікаційну категорію, одержали звання за результатами атестації;
- кількість учителів, які здобули науковий ступінь кандидата наук;
- кількість учителів, які виконують науково-дослідну роботу;
- наявність друкованих праць педагогів;
- видання науково-методичних збірників, бюлетенів, журналів тощо;
- кількість випускників, які закінчили школу із золотою та срібною медалями;
- кількість випускників, які вступили до вищих навчальних закладів;
- кількість випускників, які вступили до вищих педагогічних навчальних закладів;
- кількість учнів, які стали призерами обласних, всеукраїнських та міжнародних предметних олімпіад і конкурсів;
- коефіцієнт засвоєння навчального матеріалу за результатами проведених зрізів;
- кількість форм науково-методичної роботи, що застосовується в районі (школі);
- кількість учителів, які беруть участь у науково-методичній роботі;
- кількість учителів, які висловили свою оцінку стану науково-методичної роботи;
- кількість учителів, які брали участь у районних, обласних, всеукраїнських конференціях, конкурсах, виставках;
- кількість експонатів, представлених на обласній виставці-ярмарку;
- кількість учителів, які взяли участь в обласному конкурсі “Учитель року”.

Вивчення й аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу стверджувати, що для оцінювання ефективності організації науково-методичної роботи необхідно визначити як кількісні, так і якісні критерії.

Кількісний підхід до визначення критеріїв дає можливість перетворювати певні характеристики, якості нашого сприйняття у числові значення, які легко обробляються.

Якісний підхід зумовлює проникнення у сутність процесу, об'єкта або явища, виявлення не тільки їх стану, а й чинників, що їх забезпечили.

З метою визначення критеріїв ефективності організації науково-методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі проаналізовано Закон України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", Державну програму "Вчитель", Положення про методичний кабінет середнього закладу освіти, Рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної педагогічної освіти, орієнтовні критерії оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, наукові праці.

Аналізуючи педагогічну, методичну літературу, нормативні документи, ми дійшли висновку, що критерієм ефективності організації науково-методичної роботи є рівень професійно-педагогічної компетентності вчителя.

При визначенні цього критерію, виходили з того, що мета науково-методичної роботи полягає в підтримці компетентності педагогічних кадрів на рівні сучасних вимог, формуванні сучасного стилю педагогічного мислення, розвитку творчості та ініціативи педагогів.

Вивчення психолого-педагогічної літератури уможливило висновок про те, що професійна компетентність педагогічних кадрів розглядалась у різних аспектах. Так, В. Бондар вважає, що компетентний учитель організовує педагогічну діяльність так, щоб вона була спрямована на отримання усвідомленого результату, отже, учитель повинен постійно уявляти, формулювати, очікувати комплексний результат педагогічної діяльності [3].

Н. Кузьміна поняття професійної компетентності пов'язує з певною цариною діяльності педагога. Критеріями високопродуктивної (компетентної) педагогічної праці вона вважає способи навчання самоосвіти, самоорганізації, самоконтролю, способи пізнання вчителем себе, учнів, колег [5].

А. Маркова вважає професійно компетентною таку працю вчителя, у якій на досить високому рівні здійснюється педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, реалізується особистість учителя, досягаються високі результати у навченості та вихованості школярів. При цьому компетентність учителя визначається співвідношенням у реальній праці його професійних знань і умінь та професійних позицій, психологічних якостей. Автор розглядає дві сфери професійної компетентності: мотиваційну й операційну. Кожна з них включає різноманітні психологічні показники, що дають змогу визначити групи критеріїв компетентності: об'єктивні й суб'єктивні, результативні та процесуальні, нормативні та індивідуально-варіативні, наявного рівня й прогностичні, професійної відданості й творчості, соціальної активності, конкурентоспроможності та професійної прихильності, якісні та кількісні [7].

А. Орлов у теорії та практиці професійної діяльності вчителя і педагогічної освіти виділяє основні компоненти професійно-педагогічної компетентності: етичні установки вчителя, система психолого-педагогічних знань, система знань у галузі предмета, який викладається, загальна ерудиція, засоби розумових і практичних дій, професійно-особистісні якості [8].

В. Пилипівський зазначає, що професійно компетентними педагогами слід вважати позитивно налаштованих (змотивованих) людей з нестандартними, творчими підходами до педагогічного процесу. Відповідальне ставлення до викладання предмета поєднується у таких педагогів з вірою у здібності своїх учнів. Найважливішим показником висококваліфікованої педагогічної праці є прагнення або бажання бути гарним учителем. У кінцевому підсумку професійний успіх визначається самою особистістю [9].

О. Шиян доводить, що рівень професійної компетентності спеціаліста у будь-якій сфері діяльності залежить від його здатності розвивати творчий потенціал і продуктивно займатися самовдосконаленням [12].

Узагальнення різних підходів до визначення професійно-педагогічної компетентності вчителя дали змогу виокремити такі її показники:

- знання предмета, що викладає;
- володіння методикою викладання;
- знання психологічних особливостей учнів;
- знання теоретичних основ педагогіки;
- знання педагогічних технологій;
- уміння користуватися методами дослідної діяльності;
- уміння аналізувати й узагальнювати власний досвід;
- володіння методами і прийомами самоосвіти.

Незаперечною є думка, що високий рівень професійно-педагогічної компетентності педагогів зумовлює інтенсивне впровадження в практику нових прогресивних педагогічних ідей, технологій навчання й виховання, досягнень сучасної педагогічної науки та практики, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню ефективності навчання й виховання школярів. Отже, другим критерій ефективності організації науково-методичної роботи – рівень навчальних досягнень учнів.

Визначення рівня навчальних досягнень учнів є особливо важливим з огляду на те, що навчальна діяльність у кінцевому підсумку повинна не просто дати людині суму знань, умінь і навичок, а й сформувати її компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню. Отже, поняття компетентності не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості.

При визначенні навчальних досягнень учнів аналізуються [6]:

- характер відповіді учня: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки;
- досвід творчої діяльності: вміння виявляти проблеми, формулювати припущення тощо;
- самостійність оцінних суджень.

Таким чином, критеріями, що відображають результативність організації науково-методичної роботи, визначено рівень професійно-педагогічної компетентності вчителів і рівень навчальних досягнень учнів.

При визначенні критеріїв, що відображають ефективність процесу організації науково-методичної роботи, ми виходили з того, що ефективність організації

науково-методичної роботи залежить від визначеної мети й умов, що створені для її реалізації.

Отже, визначено критерій цілеспрямованості, який відображає процес регулювання науково-методичної діяльності відповідно до вимог цілей. Відтак, цілі науково-методичної діяльності та управління нею мають бути зорієнтовані на розвиток особистості вчителя, враховувати інтереси й запити, потреби розвитку всього педагогічного колективу. Крім того, стратегічні й тактичні цілі науково-методичної роботи та управління нею мають являти собою “дерево” взаємопов’язаних і практично зорієнтованих цілей. Регулювати науково-методичну роботу відповідно до мети можна тоді, коли цілі чіткі, конкретні, реально досяжні та забезпечують роботу педагогічного колективу у режимі розвитку.

Визначити реальні цілі науково-методичної роботи та ефективно її організувати можна на основі діагностування. Тому наступним критерієм, що визначає ефективність організації науково-методичної роботи за процесом, є критерій діагностичності. Основним завданням діагностування є виявлення основних труднощів і недоліків у роботі вчителя або передових досягнень у практиці. Така інформація допомагає об’єктивно оцінити педагогічну діяльність кожного вчителя, раціонально організувати методичну роботу з урахуванням особистих якостей, рівня компетентності й професійної майстерності вчителів.

Незаперечною є думка, що досягти високих результатів у будь-якій діяльності можна при позитивному ставленні кожного працівника до мети роботи, змісту, обраних способів дій з урахуванням потребово-мотиваційної сфери кожної особистості, індивідуальних особливостей людей, особливих рис груп, колективів, причетних до трудового процесу. Отже, для визначення ефективності організації науково-методичної роботи виокремлено критерій умотивованості педагогічного колективу. До показників, що розкривають цей критерій, зараховано: загальноприйняті цінності в педагогічному колективі, розуміння й усвідомлення ними цілей і завдань науково-методичної роботи, сприйняття педагогічної діяльності як особисто значущої, бажання мати професійне визнання серед колег, успіх власної системи роботи, автономія й індивідуальність поряд із високою потребою взаємодіяти з колективом, уміння набувати новий досвід у колег, радіти успіхам інших, бажання зробити внесок у спільну працю, розвиток своєрідності внутрішнього педагогічного середовища.

У зв’язку з цим варто зазначити, що досягти високого рівня ефективності організації науково-методичної роботи можна за умови комфортного перебування вчителів у навчальному закладі, сприятливого мікроклімату, коли існує партнерський стиль відносин у шкільному колективі, узгодження свобод і прав, співробітництво, гласність у діях, діалогічне спілкування учасників навчально-виховного процесу. Інтерес до власного вдосконалення, емпатія, конгруентність, неконфліктність, рефлексивне прийняття рішень, уміння працювати в команді, толерантність є передумовою досягнення цілей науково-методичної роботи. Отже, визначено критерій демократичності та психологічного супроводу здійснення науково-методичної діяльності у навчальному закладі.

Важливою умовою організації і здійснення науково-методичної роботи є системність та впорядкованість організації діяльності. Тому вважаємо, що ефективність організації науково-методичної роботи залежить від наявності зв’язку її цілей, завдань, змісту, можливості здійснювати моніторинг професійно-педагогічної діяльності вчителів і навчально-виховного процесу, наявності системи інформу-

вання про переваги й недоліки різноманітних форм методичної роботи, злагодженості у роботі її учасників, високої відповідальності за результати.

Рівень реалізації критеріїв дає змогу визначити ефективність науково-методичної роботи.

Висновки. Запропоновані критерії слід розглядати як цілісну систему, елементи якої доповнюють один одного. Проте кожен із виокремлених критеріїв відрізняється своїми специфічними характеристиками та своєю функціональною природою. Від рівня прояву кожного критерію залежить рівень організації науково-методичної роботи у навчальному закладі в цілому.

Література

1. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды / Ю.К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1989. – 560 с.
2. Блинов В.М. Эффективность обучения: Метод. анализ определения этой категории в дидактике / В.М. Блинов. – М. : Педагогика, 1976. – 192 с.
3. Бондар В. Дидактичне забезпечення управління процесом навчання / В. Бондар // Освіта і управління. – 1997. – Т. 1. – № 2. – С. 85–101.
4. Жерносек І.П. Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцеях і гімназіях : монографія / І.П. Жерносек. – К., 2001. – 204 с.
5. Кузьмина Н.В. Очерки психологии труда учителя: Психол. структура деятельности учителя и формирования его личности / Н.В. Кузьмина. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1967. – 182 с.
6. Лозовая В.И. Активность личности в обучении и пути ее формирования // Джерело педагогічної майстерності : методичний бюлетень / В.И. Лозовая ; під ред. Г.В. Єльнікової. – Х., 1995. – С. 5–8.
7. Маркова А.К. Психология труда учителя : книга для учителя / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 193 с.
8. Орлов А.А. Современный учитель: социальный престиж и профессиональный статус / А.А. Орлов // Педагогика. – 1999. – № 7. – С. 60–68.
9. Пилиповский В.Я. Требования к личности учителя в условиях высокотехнологического общества / В.Я. Пилиповский // Педагогика. – 1997. – № 5. – С. 97–103.
10. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт : пособие для учителя / М.М. Поташник. – К. : Рад. шк., 1988. – 187 с.
11. Сидоренко О.Л. Організація науково-методичної роботи з учителями загальноосвітніх шкіл : навч. посіб. / О.Л. Сидоренко. – Х. : ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. – Майдан, 1997. – 136 с.
12. Шиян О.М. Аутопедагогическая компетентность учителя / О.М. Шиян // Педагогика. – 1999. – № 1. – С. 63–68.

ПАЛАМАРЕНКО І.О.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Проблема підготовки медичних кадрів постійно перебуває в центрі уваги вищої медичної освіти. Це пояснюється зростанням впливу охорони здоров'я на сучасне суспільство, значенням первинної медичної допомоги та необхідністю управління трудовими ресурсами [5]. Розвиток науки, досягнення у галузі медицини, поява нових фундаментальних досліджень, сприяють зростанню потреби у висококваліфікованих медичних кадрах, впровадженню сімейної медицини, зміні концепції вищої медичної освіти.

Підтвердженням цього є освітні реформи, які охопили всі розвинуті країни світу, у тому числі Західної Європи. Модернізація вищої медичної освіти в контексті процесів європейської інтеграції спостерігається і в Україні. Проте виникає запитання: наскільки вища медична освіта України відповідає високим міжнародним стандартам, а також глибоким традиціям вітчизняної освіти? Адже лікар завжди був ета-